

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Методичні вказівки
до практичних занять для аспірантів за спеціальністю
011 «Освітні, педагогічні науки»

УДК 378.126
П 24

Рецензент:

Т. М. Собченко – д-р пед. наук, проф.

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 12 від 24 жовтня 2024 року)*

П 24 **Педагогіка** вищої школи : методичні вказівки до практичних занять для аспірантів за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» / уклад. В. Е. Лунячек. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. – 23 с.

Методичні вказівки призначені для допомоги аспірантам за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» для підготовки до практичних занять з курсу «Педагогіка вищої школи».

УДК 378.126

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2024
© Лунячек В. Е., уклад., 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Педагогіка вищої школи (<i>практичні заняття, їх зміст та обсяг</i>)	6
Практична робота № 1	6
Практична робота № 2	8
Практична робота № 3	8
Практична робота № 4	9
Практична робота № 5	10
Практична робота № 6	11
Практична робота № 7	13
Практична робота № 8	17
Практична робота № 9	18
Практична робота № 10	19
Практична робота № 11	19
Практична робота № 12	20
Рекомендована література	21

ВСТУП

Підготовка кадрів в умовах аспірантури передбачає формування у них певних компетентностей. Однією з таких компетентностей є спроможність викладати у закладах вищої освіти. З цією метою запроваджено спеціальну навчальну дисципліну «Педагогіка вищої школи», яка висвітлює питання викладання у ЗВО і, відповідно, формує у здобувачів освіти педагогічну компетентність.

Основними завданнями вивчення дисципліни є

- ознайомити здобувачів з понятійно-термінологічним апаратом педагогіки вищої школи;
- надати знання з основних загальноосвітніх тенденцій у розвитку освіти та їх впливу на розвиток національних освітніх систем. Ознайомити з міжнародними підходами до рейтингування закладів вищої освіти;
- проаналізувати сутність державної політики України в галузі управління якістю вищої освіти на основі відповідних нормативно-правових документів; ознайомити здобувачів з основами теорії якості та практиками її впровадження в систему освіти;
- ознайомити здобувачів з основами дидактики вищої школи;
- ознайомити здобувачів з основами компетентнісного підходу як методологічного підґрунтя надання освітніх послуг у вищій школі;
- пояснити вплив освітніх вимірювань на забезпечення якості освітніх послуг. Ознайомити із сучасними тенденціями педагогічного оцінювання та його особливостями у вищій школі;
- охарактеризувати організаційну структуру, завдання, засоби, функції та механізми моніторингу якості освіти вищої освіти; ознайомити з технологією проведення моніторингу якості освіти в умовах їх реформування.

Дисципліна «Педагогіка вищої освіти» забезпечує набуття здобувачами освіти таких компетентностей:

ЗК 2. Здатність розуміти національні, європейські й загальноосвітні ціннісні пріоритети освіти, вимоги до її реалізації у сучасному глобалізованому світі.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення, критичного аналізу, інтерпретування та застосування інформації з різних джерел у науковій і педагогічній діяльності.

ФК 1. Здатність до опанування педагогічної термінології, оволодіння системними знаннями в галузі філософії освіти, методології, педагогіки/освіти, зокрема про сучасні тенденції розвитку освіти, інноваційні освітні методики й технології, основні педагогічні теорії й концепції, методологію педагогічного дослідження.

ФК 4. Здатність на основі вивчення історії педагогіки й порівняльної педагогіки виявляти актуальні для сьогодення теоретичні та практичні напрацювання вітчизняних та зарубіжних учених у галузі освіти, виокремлювати перспективні напрямки творчого використання цих доробок у вітчизняній системі освіти.

ФК 6. Здатність педагогічно обґрунтовано здійснювати освітній процес у вищій школі, обирати й упроваджувати оптимальні для конкретної освітньої ситуації традиційні й інноваційні освітні методики, технології, методи й форми навчання з метою формування освітньої, педагогічної й наукової компетентності здобувачів, активізації професійно-особистісного розвитку кожного з них.

ФК 7. Здатність до вивчення виховних систем, технологій виховання й самовиховання особистості в сучасному динамічно змінному суспільстві, забезпечення педагогічної підтримки особистісного зростання суб'єкта на основі врахування його вікових та індивідуальних особливостей.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120 годин.

Формування наведених вище компетентностей відбувається в тому числі і під час виконання практичних робіт та самостійної роботи, що дозволить сформувати компетентність здобувачів освіти як викладачів вищої школи.

Методичні рекомендації розроблено для здобувачів третього освітньо-наукового рівня Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна, проте вони можуть бути використані для підготовки студентів аспірантури та магістратури ЗВО всіх типів і форм власності.

Педагогіка вищої школи
(практичні заняття, їх зміст та обсяг)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Підготовка есе на тему «Сутність і значення вищої професійної освіти».	2	
2	Скласти анотовану таблицю документів, що регламентують діяльність у сфері вищої освіти .	2	1
3	Скласти анотовану таблицю основних методологічних підходів, що реалізуються в процесі викладання у вищій школі.	2	
4	Сформулювати компетентності для певної навчальної дисципліни і провести у відповідності до них структурування навчальних модулів.	2	1
5	Розробка робочої програми навчальної дисципліни.	2	1
6	Підготувати план проведення лекційного або семінарського заняття та продемонструвати його фрагмент перед аудиторією здобувачів освіти	2	
7	Скласти факторно-критеріальну модель оцінювання якості роботи одного із підрозділів, що відповідають за організацію навчальної роботи у ЗВО (кафедра, навчальний відділ та ін.) Створення інструментів для проведення освітніх вимірювань.	2	
8	Скласти приклади матриці оцінювання окремих компетенцій у відповідності до їх структури.	2	
9	Скласти порівняльну структурну схему моніторингу якості вищої освіти в одній із зарубіжних країн (за вибором: США, Канада, Велика Британія, Німеччина, Фінляндія, Франція, Японія, Австралія, Китай) і Україні.	2	
10	Створення інструментарію для проведення формувального оцінювання	2	1
11	Скласти анотовану таблицю основних середовищ для дистанційного навчання, що застосовуються в ЗВО України.	2	1
12	Підготовка плану підвищення кваліфікації викладача ЗВО на основі самооцінювання ним своєї професійної компетентності.	2	
Разом		24	6

Практична робота № 1

Тема: Підготовка есе на тему «Сутність і значення професійної освіти».

Мета: 1. Сформувати у здобувачів освіти уміння доводити власну точку зору щодо місця і ролі педагогіки вищої школи у підготовці майбутнього фахівця .

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Ви фіксуєте зрозумілі тези, які плануєте доводити в есе.

2. Ви ясно і коротко формулюєте тези свого есе, в основній частині розвиваєте їх аргументацію, чітко і прямо формулюєте висновки, які співвідносяться із заявленими Вами тезами.

3. Ваше есе чітко структуровано і логічно побудовано.

4. Спосіб обговорення вибраної Вами теорії демонструє, що Ви використовуєте теорію у тому ступені, якого потребує Ваше есе. Якщо Ви демонструєте просунуте розуміння теорії, оцінка буде вищою. Якщо Ви можете критично оцінити теорію і доповнити її своїми коментарями і ідеями, Вам також можуть бути надані додаткові бали.

5. У Вашому есе витримується баланс між теоретичною і практичною частинами (інтерпритацією, застосуванням теорії до проблеми). Одна третина може бути присвячена теорії, а дві третини практичному її використанню.

6. Практична частина повинна демонструвати те, що Ви володієте необхідними навичками читання і аналізу, знаєте як працювати з текстом.

7. Практична частина показує, що Ви можете використовувати тексти для перевірки відповідних теорій.

8. Практична частина повинна показувати, що Ви з точки зору теорії, що використовується можете встановлювати послідовність, робити висновки, визначати перспективні шляхи.

9. У своєму есе ви використовуєте основну і додаткову літературу по курсу.

10. Ви знаєте як ефективно використовувати джерела, для того щоб підтвердити свою ідею.

11. Ви умієте робити точні посилання.

12. Ваша робота не є плагіатом.

Таблиця 1

Критерії оцінки есе:

	Критерії	Наявність в тексті есе
1.	Сформульованість позиції автора (тези, основна ідея).	
2.	Позиція підкріплена аргументами.	
3.	Аргументи підкріплені доказами (статистичні дані, деталі тексту, особистий досвід та ін., чинники, що визнаються аудиторією як надійні)	
4.	Експлікована основна підстава (на якій сконструйовано тези, аргументи, докази)	
5.	Поставлені ключові проблеми	
6.	З'ясовані причинно-наслідкові зв'язки	
7.	Факти відокремлені від суб'єктивної думки	
8.	Висновки сформульовані самостійно	
9.	Продемонстровано бачення різних варіантів рішень і їх можливих наслідків	
10.	Аналіз проблеми проведений з різних позицій	
11.	Продемонстровано уміння перевірити на практиці зроблені висновки	
12.	Надані підстави для усіх сформульованих тверджень	

Практична робота № 2

Тема: Підготовка анотованої таблиці нормативно-правових документів, що регламентують діяльність у сфері вищої освіти.

Мета: 1. ознайомити здобувачів освіти із нормативно-правовим забезпеченням основних напрямів розвитку вищої освіти в Україні;
2. сформулювати вміння знаходити необхідні документи засобами інформаційно-комунікаційних технологій;
3. сформулювати вміння працювати із різними типами та видами документів.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Визначити із викладачем перелік нормативно-правових документів, що повинні бути відображені у таблиці 2.
2. З'ясувати джерело, де відображено відповідні нормативно-правові акти.
3. Визначити обсяг матеріалу, що повинен бути відображений у таблиці.
4. Перенести необхідну інформацію у таблицю із посиланням на джерело інформації.

Таблиця 2

Нормативно-правове забезпечення основних напрямів розвитку вищої освіти в Україні

№/№	Назва документа	№ документа і дата його прийняття	Короткий зміст документа	Джерело
1.				

Практична робота № 3

Тема: Скласти анотовану таблицю основних методологічних підходів, що реалізуються в процесі викладання у вищій школі.

Мета: 1. Ознайомити здобувачів освіти із основними методологічними підходами.
2. Сформулювати у здобувачів освіти вміння складати анотовану таблицю, що висвітлює основні методологічні підходи.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Зробити вибірку основних методологічних підходів.
2. Створити список наукових джерел, що висвітлюють відповідні підходи.
3. Заповнити таблицю 3.

Характеристика основних методологічних підходів

Методологічний підхід	Основні характеристики
Системний підхід	
Синергетичний підхід	
Ситуаційний підхід	
Діяльнісний підхід	
Компетентнісний підхід	
Інші підходи	

Практична робота № 4

Тема: Сформулювати компетентності для певної навчальної дисципліни і провести у відповідності до них структурування навчальних модулів.

Мета: 1. сформулювати уміння формулювати компетентності для певної навчальної дисципліни і провести відповідно до них структурування навчальних модулів;

2. сформулювати навички створення матриць оцінювання окремих компетентностей відповідно до їх структури.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Вибрати навчальну дисципліну.
2. Сформулювати загальні компетентності (або вибрати із стандарту).
3. Сформулювати спеціальні компетентності (або вибрати із стандарту).
5. Провести схематичний розгляд загальних компетентностей.
6. Провести схематичний розгляд спеціальних компетентностей.

Приклад наведено у таблиці 4.

Таблиця 4

Приклад схематичного розгляду спеціальної компетентності
«Формулювання й оформлення завдань для моніторингу»

Структура компетенції	Зміст
Знання	– Знання теорії моніторингу
Уміння	– Здатність сформулювати вимоги до проведення моніторингу і його завдання;
Навички	– Здатність оформити завдання на моніторинг у формі документа
Інші диспозиції	
Комунікація	– Спроможність вільно спілкуватись із суб'єктами та об'єктами освітнього моніторингу
Автономність і відповідальність	– Ініціювання проектів щодо проведення моніторингових досліджень; – Лідерство та автономність у процесі реалізації моніторингових досліджень

8. Провести структурування навчальних модулів відповідно до загальних компетентностей.

9. Провести структурування навчальних модулів відповідно до спеціальних компетентностей.

Приклад у таблиці 5.

Таблиця 5

Приклад структурування навчальних модулів відповідно до однієї із загальних компетентностей

№ з/п	Назва компетенції	Змістовні модулі навчальної дисципліни
1.	Розуміння принципів і способів побудови теоретичної і практичної діяльності в системі управління освітою з використанням основ філософії освіти, загальнонаукових і конкретнонаукових підходів	Дисципліна «Управління якістю освіти» <i>Лекція № 4.</i> Роль загальнонаукових і конкретнонаукових підходів у забезпеченні якості освіти; <i>Лекція № 5.</i> Компетентнісний підхід і проблема якості освіти; <i>Практичне заняття 4.</i> Застосування методу системного аналізу для вирішення проблемних ситуацій у системі освіти; <i>Практичне заняття 5.</i> Складання переліку компетентностей науково-педагогічного працівника в системі освіти України

Практична робота № 5

Тема: *Розробка робочої програми навчальної дисципліни*

Мета: 1. ознайомити здобувачів освіти із нормативними вимогами до робочих програм навчальних дисциплін у ЗВО;
2. сформулювати вміння створювати робочі програми навчальних дисциплін;
3. сформулювати розуміння ролі і місця навчальної дисципліни у навчальному плані за певною спеціальністю.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Визначити навчальну дисципліну, для якої буде складатися робоча навчальна програма.

2. З'ясувати зміст навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначити форми та засоби поточного і підсумкового контролю.

3. З'ясувати вплив ЗВО на специфіку викладання навчальної дисципліни.

4. Особливу увагу приділити формулюванню компетентностей, що повинні бути сформовані в процесі вивчення навчальної дисципліни.

5. Ознайомитися із вимогами Положення про організацію освітнього процесу у ЗВО та Положення про РПНД.

6. Скласти робочу програму навчальної дисципліни і надати її на затвердження завідувачу кафедри (голові циклової комісії).

Практична робота № 6

Тема: Підготувати план проведення лекційного або семінарського заняття та продемонструвати його фрагмент перед аудиторією здобувачів освіти

- Мета:**
1. ознайомити здобувачів освіти із основними видами навчальних занять у вищій школі України;
 2. сформулювати вміння готувати план-конспект відповідних навчальних занять;
 3. сформулювати вміння працювати із науково-методичною літературою з питань викладання у вищій школі.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. З'ясувати види занять згідно із Законом України «Про вищу освіту» і Положенням про організацію освітнього процесу у ЗВО.
2. Підготувати анотований список джерел із питань викладання у вищій школі (приклад у табл. 1).

Таблиця 6

Анотований список науково-методичних праць із питань викладання у вищій школі

№	Автор	Назва роботи	Анотація
1.	Лунячек В. Е.	Основи педагогіки вищої школи : навчальний посібник / В. Е. Лунячек. – 2 видання, випр. та доп. – Х. : ФОП Панов А.М., 2019. – 220 с.	У навчальному посібнику висвітлено основи педагогіки вищої школи. Особливу увагу приділено питанням, які недостатньо відображені в існуючих підручниках і посібниках за запропонованою тематикою. Це проблеми забезпечення якості вищої освіти, запровадження компетентнісного підходу, управління навчанням у ВНЗ, ІТ-забезпечення навчального процесу. Роз'яснено деякі положення Болонського процесу і ситуація з їх реалізацією в Україні, розглянуто елементи теорії педагогічного оцінювання тощо. У другому виданні взято до уваги зміни, що відбулися в системі вищої освіти в зв'язку з прийняттям Законів України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.).

3. Скласти план-конспект певного заняття відповідно до рекомендацій В. Нікіфорова, які відображені в таблиці 7.

Рекомендації щодо проведення окремих видів занять у вищій школі
(за В. Нікіфоровим)

№	Вид заняття	Мета	План дій (за В. Нікіфоровим)
1.	Установча лекція	сформувати уявлення щодо специфіки курсу (розділу) з позицій методики його викладання і засвоєння	1) показати місце і значення курсу, що вивчається, у науковому світогляді, підкреслити його актуальність і зв'язок із життям сучасного суспільства; 2) розкрити специфіку курсу як навчальної дисципліни та типові труднощі, які виникають під час його вивчення; 3) пояснити послідовність вивчення курсу, висвітлити основні методи і форми навчання і контролю; 4) рекомендувати студентам/слухачам основну і додаткову навчальну літературу, вказати необхідні нормативно-правові документи і першоджерела
2.	Оглядова лекція	надати загальне уявлення щодо змісту курсу (розділу), що вивчається	1) висвітлити коло питань, що розглядаються; 2) ввести, пояснити і прокоментувати основні терміни; 3) викласти основні положення курсу, що вивчається; 4) аргументовано викласти їх зміст; 5) підбити підсумки і зробити підсумкове узагальнення
3.	Програмна лекція	системно викласти основні питання теми, розширити і поглибити знання студентів/слухачів щодо окремих питань теми	1) надати інформацію студентам/слухачам щодо назви і плану лекції; 2) послідовно викласти матеріал згідно із питаннями плану; 3) приділити особливу увагу аналізу характеру зв'язків між питаннями під час переходу від одного до іншого; 4) надати узагальнюючий висновок, висвітливши місце викладених у темі питань
4.	Проблемна лекція	сформувати прагнення до самостійного мислення і творчого пошуку, закласти уміння творчо застосовувати отримані знання для коректної постановки і вирішення професійних проблем	1) виявити і розкрити причини й умови виникнення проблемної ситуації, вказати на протиріччя, які знаходяться в основі даної проблеми; 2) змістовно і методологічно коректно сформулювати проблему; 3) розглянути підходи до вирішення проблеми, що мали місце і потенційно реалізовувалися; 4) намітити і висвітлити підходи до вирішення проблеми, провести їх порівняльний аналіз; 5) ґрунтовно висвітлити практично реалізоване вирішення проблеми, провести його методологічний аналіз

№	Вид заняття	Мета	План дій (за В. Нікіфоровим)
5.	Семінар-бесіда	поглибити і закріпити знання, отримані на лекціях, виробити навички ведення бесіди, проконтролювати самостійну роботу студентів/слухачів	1) попередньо ознайомити студентів із переліком питань, що виносяться на обговорення; 2) організувати виступи студентів/слухачів (бажано за їх особистою ініціативою) із наступними доповненнями і аналізом; 3) оцінити виступи і підбити підсумки.
6.	Семінар-конференція	сформувати навички пошуку, аналізу і узагальнення наукової літератури з певної проблеми; розпочати роботу щодо формування навичок самостійної дослідної роботи; удосконалити навички публічних виступів	1) завчасно намітити теми і доповідачів, рекомендувати для підготовки доповідей літературу, надати консультацію авторам доповідей; 2) ознайомитися із планом і основними положеннями доповідей; 3) організувати прослуховування 3–4 доповідей; 4) організувати обговорення кожної доповіді студентами/слухачами; 5) підбити підсумки і оцінити виступи
7.	Семінар-прес-конференція	удосконалити навички аналізу інформації, що сприймається, виробити уміння коректної постановки питань	1) визначити коло питань, що виносяться на обговорення, призначити доповідачів із кожного питання; 2) інформувати студентів/слухачів щодо необхідності задати як мінімум одне питання за кожним із виступів; 3) організувати виступи і наступну постановку питань за кожним виступом, управляти процесом постановки питань і організацією відповідей на них; 4) здійснити оцінку виступів і якості питань, що були задані, підбити підсумки

Практична робота № 7

Тема: Створення факторно-критеріальної моделі оцінювання якості функціонування одного із підрозділів, що відповідають за організацію навчальної роботи у ЗВО (кафедра, навчальний відділ (управління) тощо).

Мета: 1. ознайомити здобувачів освіти із процедурою створення факторно-критеріальних моделей, як інструменту оцінювання якості вищої освіти;
2. сформувати уміння щодо створення відповідних факторно-критеріальних моделей і їх використання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Визначити із викладачем підсистему ЗВО, що підлягає моделюванню.

2. З'ясувати науково-методичні джерела, де відображена технологія створення факторно-критеріальних моделей.

3. Визначити параметр (P) - $P = F_1 + \dots + F_n$.

4. Визначити основні фактори(F) $F = m \cdot \left(\frac{K_1 + \dots + K_n}{n} \right)$.

5. Оцінити кожен фактор за методом експертних оцінок (табл. 8).

6. Порахувати вагомість кожного фактора шляхом використання методу експертних оцінок(m).

Таблиця 8

Визначення вагомості факторів
із використанням методу експертних оцінок

Фактори	Оцінка експертів						Сума
	1	2	3	4	5	6	
Фактор 1	5	4	4	5	3	5	26
Фактор 2	4	3	5	4	2	4	22
Фактор 3	3	5	3	1	5	3	20
Фактор 4	1	2	1	3	1	2	10
Фактор 5	2	1	2	2	4	1	12
Загальна сума	15	15	15	15	15	15	90 = 100% або 1

90 – 100 %

26 – X %

$X = (26 * 100) : 90 = 28,8$

$m_1 = 0,29$

$X = (22 * 100) : 90 = 24,4$

$m_2 = 0,25$

$X = (20 * 100) : 90 = 22,2$

$m_3 = 0,22$

$X = (10 * 100) : 90 = 11,1$

$m_4 = 0,11$

$X = (12 * 100) : 90 = 13,3$

$m_5 = 0,13$

6. Визначити критерії.

7. Визначити за аналогією вагомість критеріїв (v).

8. Визначити коефіцієнт вияву кожного критерія (K).

9. Провести часткову оцінку фактора.

8. Внести результати у таблицю і провести оцінку визначеного параметра (приклад наведено у табл. 9).

Таблиця 9

Базова модель діяльності кафедри інституту післядипломної освіти

№	Фактори (Ф)	Ваго- мість факто- рів (m)	Критерії оцінки факторів	Вагомість критеріїв (v)	Ступінь вияву кри- теріїв	Част- кова оцін- ка фак- тору
I	Організація діяльності кафедри $\Phi_1 = m_1 * (V_1 * K_1 + V_2 * K_2 + V_3 * K_3 + V_4 * K_4 + V_5 * K_5)$	0,15	1. Планування діяльності	0,29	$K_1 =$	0
			2. Документаційне оформлення діяльності	0,09	$K_2 =$	0
			3. Регулярність засідань	0,05	$K_3 =$	0
			4. Організація та проведення авторських спецкурсів, експрес-курсів, семінарів тощо	0,14	$K_4 =$	0
			5. Взаємодія зі структурними підрозділами, науково-методичними радами, ректором, проректорами	0,19	$K_5 =$	0
			6. Організація та кураторство груп	0,24	$K_6 =$	0
II	Навчальна робота $\Phi_2 = m_2 * (V_7 * K_7 + V_8 * K_8 + V_9 * K_9 + V_{10} * K_{10} + V_{11} * K_{11})$	0,22	7. Розробка науково-методичного забезпечення роботи курсів, експрес-курсів, спецкурсів, семінарів тощо	0,26	$K_7 =$	0
			8. Забезпечення високого рівня проведення навчальних занять	0,33	$K_8 =$	0
			9. Проведення консультацій	0,21	$K_9 =$	0
			10. Взаємовідвідування лекцій, семінарських, практичних занять тощо	0,13	$K_{10} =$	0
			11. Робота з опорними та базовими школами	0,07	$K_{11} =$	0
III	Методична робота $\Phi_3 = m_3 * (V_{12} * K_{12} + V_{13} * K_{13} + V_{14} * K_{14} + V_{15} * K_{15} + V_{16} * K_{16})$	0,17	12. Розробка методичних рекомендацій, посібників, тощо	0,26	$K_{12} =$	0
			13. Розробка та впровадження нових форм, методів навчання	0,33	$K_{13} =$	0
			14. Рецензування	0,07	$K_{14} =$	0
			15. Надання методичної допомоги	0,21	$K_{15} =$	0
			16. Розробка методичного забезпечення дистанційного навчання	0,13	$K_{16} =$	0
IV	Науково-дослідна діяльність $\Phi_4 = m_4 * (V_{17} * K_{17} + V_{18} * K_{18} + V_{19} * K_{19} + V_{20} * K_{20})$	0,18	17. Підвищення професійного рівня	0,4	$K_{17} =$	0
			18. Самоосвіта	0,3	$K_{18} =$	0
			19. Участь, розробка експериментальних досліджень	0,1	$K_{19} =$	0
			20. Аналіз результатів тестувань вхідного та вихідного діагностування	0,2	$K_{20} =$	0

№	Фактори (Ф)	Ваго- мість факто- рів (m)	Критерії оцінки факторів	Вагомість критеріїв (v)	Ступінь вияву кри- теріїв	Част- кова оцін- ка фак- тору
V	Видавнича діяльність $\Phi_5 = m_5 * (V_{21} * K_{21} + V_{22} * K_{22} + V_{23} * K_{23})$	0,07	21. Підготовка та видання статей	0,16	$K_{21} =$	0
			22. Підготовка та опублікування монографій, методичних рекомендацій, наукових книг тощо	0,5	$K_{22} =$	0
			23. Опублікування тез доповідей на конференціях тощо	0,34	$K_{23} =$	0
VI	Кадрове забезпечення $\Phi_6 = m_6 * (V_{24} * K_{24} + V_{25} * K_{25} + V_{26} * K_{26})$	0,14	24. Рейтинг викладачів	0,16	$K_{24} =$	0
			25. Розвиток професіоналізму та особистісного росту	0,5	$K_{25} =$	0
			26. Рівень кадрового забезпечення курсів, спецкурсів	0,34	$K_{26} =$	0
VII	Участь у масових заходах $\Phi_7 = m_7 * (V_{27} * K_{27} + V_{28} * K_{28})$	0,07	27. Участь в організації та проведенні олімпіад, конкурсів тощо	0,67	$K_{27} =$	0
			28. Участь у громадських заходах	0,33	$K_{28} =$	0
	Загальна оцінка в частках одиниці: $\Phi_{\text{загальна}} = \Phi_1 + \Phi_2 + \Phi_3 + \Phi_4 + \Phi_5 + \Phi_6 + \Phi_7$	1				

Щодо першого фактору, то його розкрито 6 критеріями, а формула для часткової оцінки фактору має такий вигляд:

$$\Phi_1 = m_1 * (V_1 * K_1 + V_2 * K_2 + V_3 * K_3 + V_4 * K_4 + V_5 * K_5 + V_6 * K_6).$$

Щодо другого фактору, то його розкрито 5 критеріями, а формула має такий вигляд:

$$\Phi_2 = m_2 * (V_7 * K_7 + V_8 * K_8 + V_9 * K_9 + V_{10} * K_{10} + V_{11} * K_{11}).$$

За аналогією можна вивести формули інших 5 факторів.

Загальна комплексна оцінка якості діяльності кафедри виводиться за такою формулою:

$$\Phi_{\text{(абсолютний показник)}} = \Phi_1 + \Phi_2 + \Phi_3 + \Phi_4 + \Phi_5 + \Phi_6 + \Phi_7.$$

Разом із тим необхідно зазначити, що кожний критерій характеризується відносним показником K_n , який максимально може мати 100 балів, що відповідає 100 %, або одиниці (1). Таким чином, кожний здобутий відносний показник характеризує ступінь виявлення критерію, коефіцієнт виявлення критерію може бути від 0 до 1.

Необхідно зауважити, що модель є універсальною і може передбачати різні механізми визначення коефіцієнтів вияву критеріїв (K_n). Всі зазначені критерії відображають питому вагу від цілого і можуть вимірюватися у відсотках.

Щодо оцінки якості діяльності кафедри, то ми пропонуємо використовувати таку шкалу:

$0 < P \leq 0,25$ – недостатній рівень;

$0,25 < P \leq 0,5$ – задовільний рівень;

$0,5 < P \leq 0,75$ – достатній рівень;

$0,75 < P \leq 1$ – високий рівень.

Запропонована модель може використовуватися за допомогою комп'ютерної підтримки, яку розроблено у редакторі Excel.

Завдання здобувачам освіти

1. Розробити факторно-критеріальну модель оцінки ефективності організації освітнього процесу на факультеті.

2. Розробити факторно-критеріальну модель оцінки ефективності роботи навчального управління університету.

3. Розробити факторно-критеріальну модель оцінки ефективності роботи кафедри.

4. Розробити факторно-критеріальну модель оцінки ефективності роботи методиста кафедри.

5. Розробити факторно-критеріальну модель оцінки ефективності роботи завідувача кафедрою.

6. Розробити факторно-критеріальну модель оцінки ефективності викладання певного навчального предмету.

7. Розробити факторно-критеріальну модель оцінки ефективності роботи викладача.

8. Розробити факторно-критеріальну модель оцінки ефективності оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти.

9. Розробити факторно-критеріальну модель оцінки ефективності освітньої діяльності здобувачів освіти.

Практична робота № 8

Тема: *Скласти приклади матриці оцінювання окремих компетентностей у відповідності до їх структури.*

Мета: 1. сформувати вміння оцінювати компетентності для певної навчальної дисципліни;

2. сформувати навички оцінювання окремих компетентностей відповідно до їх структури.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Вибрати навчальну дисципліну.

2. Вибрати компетентності, що підлягають оцінюванню.

3. Розробити матрицю оцінювання компетентності (табл.10).

Таблиця 10

Матриця оцінювання компетентності

Структура компетенції	Зміст	Вимірник
Знання		
Уміння		
Навички		
Комунікація		
Інші диспозиції		

Практична робота № 9

Тема: *Скласти порівняльну структурну схему моніторингу якості вищої освіти в одній із зарубіжних країн (за вибором: США, Канада, Велика Британія, Німеччина, Фінляндія, Франція, Японія, Австралія, Китай) і Україні*

Мета: 1. ознайомити здобувачів освіти із основами моніторингу якості вищої освіти в зарубіжних країнах;

2. ознайомити здобувачів освіти із основами моніторингу якості вищої освіти в Україні;

3. сформулювати у здобувачів освіти розуміння щодо побудови системи моніторингу якості освіти в ЗВО з урахуванням досягнень світової науки і практики.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Вибрати одну з провідних країн Європи або Північної Америки, що має розвинену систему вищої освіти.

2. Скласти схему моніторингу якості вищої освіти однієї із зарубіжних країн у відповідності з питаннями наведеними у таблиці 11.

3. Скласти схему моніторингу якості вищої освіти в Україні у відповідності з питаннями наведеними у таблиці 11.

4. Зробити висновок щодо шляхів подальшого удосконалення якості вищої освіти в Україні з урахуванням світового досвіду.

Таблиця 11

Порівняльна схема моніторингу якості вищої освіти однієї із зарубіжних країн (за вибором) і України

	Зміст	Країна (за вибором)	Україна
1	Основна мета моніторингу якості вищої освіти		
2	Наявність нормативної бази		
3	Періодичність проведення оцінювання		
4	Предмети, що підлягають оцінюванню		

	Зміст	Країна (за вибором)	Україна
5	Процедура проведення оцінювання		
6	Технологія підведення підсумків		
7	Прийняття управлінських рішень за результатами моніторингу		
8	Роль органів управління університетом		
9	Роль органів управління освітою		
10	Інші національні особливості		
11	Загальний висновок (ефективність системи моніторингу. Досвід, що може бути використаний в Україні).		

Практична робота № 10

Тема: *Створення інструментарію для проведення формувального оцінювання*

Мета: 1. ознайомити здобувачів освіти із основами створення інструментарію для проведення формувального оцінювання;

2. сформувати у здобувачів освіти навички розробки інструментарію для формувального оцінювання.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Вибрати навчальну дисципліну.
2. Ознайомитися з презентацією щодо основ формувального оцінювання надану в системі дистанційного навчання Moodle.
3. Створити приклади інструментарію для формувального оцінювання.

- *Визначати досягнення*
- *Адаптувати освітній процес*
- *Звертати увагу на здобутки*
- *Стимулювати бажання вчитися*
- *Запобігати побоюванням помилитися*

Практична робота № 11

Тема: *Скласти анотований список основних систем дистанційного навчання, що застосовуються в ЗВО України.*

Мета: 1. ознайомити здобувачів освіти із науковими і методичними працями з питань дистанційного навчання;

2. сформувати у здобувачів освіти уміння складати анотований список основних систем дистанційного навчання, що застосовуються в ЗВО України.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Зробити вибірку необхідних систем дистанційного навчання з використанням однієї з пошукових систем.
 2. Встановити умови використання систем дистанційного навчання (платне чи безкоштовне).
 3. Висвітлити основні технічні характеристик систем ДН.
 4. З'ясувати основні функції систем ДН.
 5. Зробити висновок-рекомендацію щодо ефективності окремих систем ДН.
- Зразок оформлення анотованого списку наведено у таблиці 12.

Таблиця 12

Анотований список основних систем дистанційного навчання,
що застосовуються в ЗВО України

№	Назва середовища для ДН	Основні функції	Платне чи безкоштовне	Висновок-рекомендація
1.	«Прометей»			
2.	«Moodle»			
3.				
N				

Практична робота № 12

Тема: Підготовка плану підвищення кваліфікації викладача ЗВО на основі самооцінювання ним своєї професійної компетентності.

- Мета:**
1. ознайомити здобувачів освіти із основними нормативними документами, що регламентують підвищення кваліфікації викладача вищої школи;
 2. сформулювати у здобувачів освіти уміння складати план підвищення кваліфікації викладача ЗВО на основі самооцінювання ним своєї професійної компетентності.

Методичні вказівки до виконання практичної роботи

1. Ознайомитися з основними положеннями нормативними документами, що регламентують підвищення кваліфікації викладача вищої школи.
2. Розробити процедуру самооцінювання професійної компетентності викладача ЗВО.
3. Встановити умови використання систем дистанційного навчання (платне чи безкоштовне). Запропонувати провайдера надання відповідних освітніх послуг.
4. Оцінити ефективність підвищення кваліфікації викладачем ЗВО.

У процесі виконання практичної роботи користуватись матеріалами, оприлюдненими у статті: *Лунячек В.Е. Оцінювання результатів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в умовах диверсифікації освітніх послуг / В.Лунячек// Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал. Рівне: РОІППО, 2023. №1 (113), с.9–17. DOI: 10.37026/2520-6427-2023-113-1-9-17*

Рекомендована література

Основна література

1. Компетентнісний вимір професійного розвитку працівників освіти в сфері інтелектуальної власності : монографія / В. Е. Лунячек, Н. П. Рубан, А. М. Бровдій та ін.; за заг. ред. В. Е. Лунячека. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2020. – 368 с.
2. Лунячек В. Е. Основи педагогіки вищої школи : навчальний посібник / В. Е. Лунячек. – 2 видання, випр. та доп. – Х. : ФОП Панов А.М., 2019. – 220 с.
3. Лунячек В. Е. Педагогічні технології запровадження компетентнісного підходу у вищих військових навчальних закладах [моногр.] / А.М.Бровдій, А.В.Куруч, В. Е. Лунячек., О. Є.Міршук, / за ред. В.Е.Лунячека. – Х. : Вид-во НАНГУ. – 2019.– 337 с.
4. Морзе Н., Вембер В., Гладун М. Використання цифрових технологій для формуального оцінювання. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. Спецвипуск. С. 202-214. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2019_spetsvip.
5. Педагогіка вищої школи. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / за ред. В. Е. Лунячека, Н. О. Ткачової; кол. авт. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. – 344 с.
6. Пометун О.І., Ремех Т.О. Формувальне оцінювання у навчанні історії та громадянської освіти в контексті Нової української школи. *Український педагогічний журнал*. 2019. №1. С. 86-97.
7. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ: НАІР, 2018. - 120 с.

Допоміжна література

1. Лунячек В.Е. Педагогічний менеджмент / В.Е.Лунячек. – Х. – Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. – 512 с.
2. Лунячек В. Е. Моделі та алгоритми підвищення кваліфікації працівників освіти в умовах диверсифікації освітніх послуг// Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. Випуск 66. – Х.: Українська інженерно-педагогічна академія (УІПА), 2020 – 140, с.5–20.
3. Лунячек В. Компетентнісний підхід як методологія професійного розвитку працівника освіти / В. Лунячек // Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал. - Рівне : РОППО, 2020. - №2 (102). - С. 37-45.
4. Касьянова О. Факторно-критеріальне моделювання як інструментарій експертизи якості освіти / О. Касьянова // Директор школи, ліцею гімназії. – 2006. – № 6. – С. 14–19.
5. Лунячек В. Е. Підготовка магістрів державного управління до забезпечення якості освіти: теорія та практика : [монографія] / В. Е. Лунячек. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 372 с.
6. Полякова Г. А. Педагогіка: навчальний посібник / Г. А. Полякова, Т. А. Борова. – Х. : ВД «ИНЖЕК», 2011. – 374 с.

7. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посібник/ М. М. Фіцула. - 2-ге вид., доп.. - К.: Академвидав, 2010. - 456 с.

8. Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. New York, Toronto: Longmans, Green

9. Roman Trishch, Olena Cherniak, Oleksandr Kupriyanov, Vadym Luniachek, Iryna Tsykhanovska «Methodology for multi-criteria assessment of working conditions as an object of qualimetry» Engineering Management in Production and Services, Volume 13 • Issue 2 • 2021, p. 107–114
.https://www.empas.pb.edu.pl/Journal-Issues/Volume-13-2021/7JxZlPyPXkOvuBLp85j1bw/ EMPAS-13-2-2021

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Концепція розвитку дистанційної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>

2. EdEra_Osvitoriya: BR102 Бери й роби. Змішане та дистанційне навчання. Режим доступу: https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra_Osvitoriya+BR102+2020/info

3. Додатки і платформи для змішаного та дистанційного навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvitanova.com.ua/posts/4264-dodatky-i-platformy-dlia-zmishanoho-ta-dystantsiinoho-navchannia>

4. Поняття електронного навчання в контексті сучасної педагогічної науки [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2012/Pedagogica/1_120037.doc.htm

5. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.

6. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII (зі змінами та допов.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>

7. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листоп. 2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>

8. Савченко З. В. Стан розробки програмного забезпечення та інформаційних баз даних для навчальних закладів / З. В. Савченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em10/content/09szvief.htm>.

9. Формувальне оцінювання як засіб підвищення ефективності освітнього процесу. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/webinar/formuvalne-ocinuvanna-ak-zasib-pidvisenna-efektivnosti-osvitnogo-procesu-146.html>

10. European qualification framework (EQF)/ Режим доступу: <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/european-qualifications-framework-eqf>

Навчальне видання

Лунячек Вадим Едуардович

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Методичні вказівки
до практичних занять для аспірантів за спеціальністю
011 «Освітні, педагогічні науки»

В авторській редакції

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 1,08. Наклад 50 пр. Зам. № 273/24.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна